

Naturvärdesinventering av Västtuna 1:319, Folkets park,
Hallstahammars kommun

Naturföretaget 2021

Inventering och rapport: Alexandra Holmgren
Foto: Alexandra Holmgren
Kvalitetsgranskning: Emma Hellkvist
Datum rapport: 2021-09-30
Version: 1

Kontaktperson för denna rapport: Alexandra Holmgren, alexandra@naturforetaget.se, 073-9333176

Naturföretaget
Vaksalagatan 6
753 20 Uppsala
info@naturforetaget.se
Kartor publicerade med tillstånd av ESRI

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Bakgrund.....	5
Metodik.....	5
Naturvärdesinventering.....	5
Bedömning av Natura 2000-naturtyp.....	6
Datainsamling.....	6
Rapportering av arter.....	6
Arter inom Artskyddsförordningen.....	7
Främmande invasiva arter.....	7
Förstudie.....	7
Osäkerhet i bedömningen.....	7
Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden.....	7
Övergripande beskrivning.....	7
Områdets naturvärden.....	9
Invasiva arter.....	10
Fynd av naturvårdsarter.....	11
Fynd av kulturvärdesarter.....	11
Generellt biotopskydd.....	12
Skyddade och fridlysta arter.....	13
Trolig förekomst.....	13
Beskrivning av naturvärdesobjekt.....	14
1. Sydvästra skogen.....	14
2. Torp med liten botanisk trädgård.....	16
3. Vaktmästarbostället.....	18
4. Folkets park.....	20
Värdeelement.....	22
Källor.....	24
Litteratur.....	24
Databaser.....	24
Bilaga 1. Karta över naturvärdesobjekt.....	25
Bilaga 2. Karta över artfynd.....	26
Bilaga 3. Karta över generella biotopskydd och värdeelement.....	27

Sammanfattning

Hallstahammars kommun undersöker möjligheten att bebygga Folkets park (Västtuna 1:319) i centrala Hallstahammar med småhusbebyggelse. Som gammal park kan området tänkas innehålla naturvärden, och särskilt naturvärden kopplad till kulturmiljö. Naturföretaget utförde därför en fältinventering av folkparken den 8 september 2021. Den utförda naturvärdesinventeringen följer svensk standard för Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) (SS 199000:2014).

Under inventeringen eftersöktes särskilt kärlväxter, vedsvampar, mossor och lavar. Bedömning av områdets förutsättningar för fågel gjordes också, men en ordentlig fågelinventering går bara att göra på våren. I rapporten ingår även bedömning av hur planerad exploatering kan påverka parkens värden.

Den igenvuxna parken befanns innehålla gott om förvildade kulturväxter och träd som är på väg att bli naturvårdsträd. Den största och äldsta tallen beräknades vara mellan 125–150 år gammal och därmed lika gammal som parken. En vinklad, ensidig lindallé som omfattas av generellt biotopskydd finns också i parken. Fyra naturvärdesobjekt avgränsades, Sydvästra skogspartiet, Torp med botanisk trädgård, Vaktmästarbostaden och Parken som helhet. Sydvästra skogspartiet klassades som Högt naturvärde (klass 2) och här påträffades flest naturvårdsarter. Kulturväxternas rikedom och koppling till mitten av 1800-talet gav torpet och lilla botaniska trädgården Högt naturvärde (klass 2). De gamla kulturväxterna och deras omfång gav även platsen för vaktmästarbostaden Påtagligt naturvärde (klass 2). Parken som helhet med sin stora variation och blomrikedom bedöms ha Påtagligt naturvärde (klass 3).

Blomrikedomen, torpmiljön med alla strukturer och element och de gröna rummen är den här parkens viktigaste tillgång. Pollinerare är beroende av en rik tillgång på blommor och gynnas mycket i den här parken med både soliga och skuggiga partier. Tillgången på pollen- och nektarväxter är god ända in i september. Slingrande gångar, buskar och träd i olika nivåer och en mångfald av gömställen och skrymslen gynnar både igelkottar, fåglar och insekter.

Att helt exploatera objektet skulle innebära en negativ påverkan på platsens naturvärden då variationen i öppenhet, busk- och trädskikt liksom tillgången på olika strukturer och element skulle försvinna. De negativa effekterna kan mildras genom hänsynsätgärder.

Med det sagt finns det stora ytor som inte är bevuxna med kulturarvs- eller naturvårdsarter och som kan bebyggas.

Bakgrund

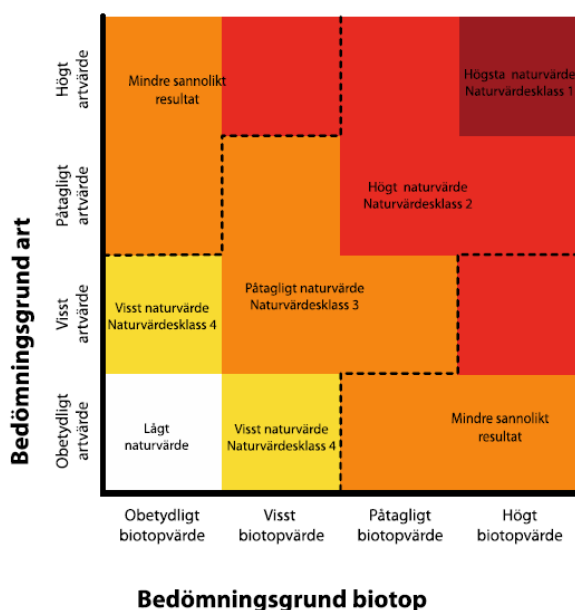
Hallstahammars kommun arbetar med att ta fram en ny detaljplan för Folkets park (Västtuna 1:319) i centrala Hallstahammar. Syftet med detaljplanen är att skapa möjligheter för centrumnära småhusbebyggelse. Området är ca 2,5 ha stort. Folkets park i Hallstahammar invigdes 1907. På platsen fanns sedan tidigare ett soldattorp. Parken är ritad så att den innehåller flera rum i grönskan, små stigar och exotiska träd. Som gammal park kan området tänkas innehålla naturvärden och Naturföretaget utförde därför en naturvärdesinventering av folkparken den 8 september 2021. Den utförda naturvärdesinventeringen följer svensk standard för Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) (SS 199000:2014).

Metodik

Naturvärdesinventering

Området inventerades den 8 september 2021. Inventeringen utfördes enligt svensk standard för Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) (SS 199000:2014). Inventeringen utfördes på fältnivå med detaljeringsgrad Medel, och med tilläggen Naturvärdesklass 4, generellt biotopskydd, skyddsvärda träd och Detaljerad redovisning av artförekomst.

Syftet med naturvärdesinventering är att identifiera områden (naturvärdesobjekt) som är av positiv betydelse för biologisk mångfald. Naturvärdesobjekt som hittas inom inventeringsområdet avgränsas, beskrivs i text och deras naturvärdesklass bedöms. Naturvärdesklassen baseras på områdets biotopvärde och artvärde. Biotopvärdet bedöms utifrån områdets biotopkvaliteter och på biotopens sällsynthet eller hur hotad den är. Artvärdet bedöms utifrån förekomst av naturvårdsarter, rödlistade arter, hotade arter samt artrikedom.

Figur 1. Matris ur svensk standard för NVI, som visar hur utfallet för artvärde respektive biotopvärde leder till en viss naturvärdesklass.

Naturvärdesbedömningen resulterar i antingen lågt naturvärde (områden av ingen eller ringa betydelse för biologisk mångfald) eller någon av följande naturvärdesklasser:

Klass 1. Högsta naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.

Klass 2. Högt naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå. Motsvaras ungefär av t.ex. Skogsstyrelsens nyckelbiotoper, Våtmarksinventeringens klass 1 och 2 och skogsbrukets klass Urvatten.

Klass 3. Påtagligt naturvärde: Området behöver inte vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Motsvaras ungefär av Skogsstyrelsens objekt med naturvärde, Våtmarksinventeringens klass 3 och 4 och skogsbrukets klass Naturvatten.

Klass 4. Visst naturvärde: Området behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Naturvärdesklass 4 är användbar för områden som tydligt påverkats av mänsklig aktivitet men där det trots allt finns biotopkvaliteter eller arter av viss positiv betydelse för biologisk mångfald, t.ex. äldre produktionsskog med flerskiktat trädbestand men där andra värdestrukturer och värdeelement saknas.

Naturvårdsarter

är ett samlingsbegrepp för arter som är särskilt skyddsvärda eller indikerar områden med höga naturvärden. I begreppet ingår bl.a. rödlistade arter, signalarter, skyddade arter och typiska arter.

Rödlistade arter

Arter som bedöms löpa risk att försvinna ur landet.

Signalarter

Arter som med sin närvaro indikerar att ett område har höga naturvärden. Frekvens och kombination av signalarter kan dessutom förstärka eller ge ytterligare information om områdets naturvärdeskvalitet.

Skyddade arter

Fridlysta arter eller arter listade i EU:s art- och habitatdirektiv eller fågeldirektiv.

Typiska arter

Arter som indikerar bevarandestatus för olika N2000-naturtyper.

Figur 2. Definition av begreppet naturvårdsarter.

Bedömning av Natura 2000-naturtyp

I naturvärdesinventering enligt svensk standard ingår att bedöma om inventeringsobjekt innehåller biotoper av s.k. Natura 2000-naturtyp, utifrån naturlighetskriterier enligt Naturvårdsverkets vägledning för respektive naturtyp. Förekomst av en naturtyp som är hotad (på nationell eller internationell nivå) innebär alltid att objektet i fråga har ett Högt naturvärde.

Datainsamling

Insamlade fältuppgifter registreras med hjälp av appen Field map for ArcGIS i surfplatta, med ortofoto som bakgrund. Polygoner, punkter och linjer ritas in i appen, och synkroniseras direkt in i ArcGIS. För att noggrannheten ska bli hög används GPS Eos Arrow och Eos Tools Pro. Noggrannheten är ca 1 m. Registrerat data kan sedan tas ut från ArcGIS i olika format, t.ex. som shapefiler. Det koordinatsystem som används är Sweref 99 TM. För åldersbestämning av träd användes trädborr.

Rapportering av arter

Alla naturvårdsintressanta arter rapporteras in till Artportalen. Rödlistade och skyddade arter rapporteras med en koordinat för varje förekomst, med undantag för om många förekomster av samma

art finns inom samma naturvärdesobjekt. Övriga naturvårdsintressanta arter rapporteras normalt bara med en koordinat per naturvärdesobjekt som de förekommer i.

Arter inom Artskyddsförordningen

Arter som omfattas av juridiskt skydd enligt Artskyddsförordning (SFS 2007:845) tas upp under rubriken Skyddade och fridlysta arter. Där sammanfattas vilka skyddade arter som har påträffats i området, och vad fynden kan innebära vid en eventuell exploatering.

Främmande invasiva arter

Om främmande invasiva arter påträffas under inventeringen redovisas detta under rubriken Områdets naturvärden.

Förstudie

Fynd av arter från området har inhämtats från ArtDatabanken. Uppgifter om naturvärden och områdesskydd har inhämtats från Skogsstyrelsens karttjänst Skogens pärlor och Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur. Uppgifter om parkens historia kommer ifrån den kulturhistoriska utredning som utfördes av Västmanlands länsmuseum 2011.

Osäkerhet i bedömningen

Inventeringen är en naturvärdesinventering med detaljeringsgrad medel, ingen artgrupp har inventerats detaljerat. Vid inventeringen var gräsmattan alldeles nyklippt och arter som växte däri kan ha blivit förbigångna. Inventeringen utfördes sent på växtsäsongen och tidigblommade arter kan därför saknas i inventeringen.

Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden

Övergripande beskrivning

Det inventerade området ligger i norra delen av Hallstahammar och har varit en folkpark. Det är cirka 2,5 hektar stort. Folkets park invigdes 1907, efter att arbetare hade gått samman och köpt ett soldattorp från andra halvan av 1800-talet. När folkparken anlades var området runt det glest befolkat. Nu omges parken av bostadsområden. Parken har varit en levande plats och byggnader har tillkommit under hela första halvan av 1900-talet. När denna inventering utförs har flera byggnader i parken rivits.

Området är kuperat och växtligheten delar in parken i olika rum.

Det sydvästra hörnet utgörs av skog med stigar igenom. Där växer bland annat tall, lärk, björk, gran och asp. Tallarna är alla i samma ålder, mellan 125–150 år och är därmed ungefär jämgamla med parken. Häckar och träd bildar rum. Bakom den gamla utomhusteatern, mot skogspartiet, växer ett buskage av syren. Teatern byggdes 1932, och syrenen kan också vara från den tiden. Där finns också kaprifol. Teaterbyggnaden står inte kvar.

Torpet ligger på en höjd och har en liten stenlagd trädgård på sin östra sida. Söderifrån når man torpet via en bred trappa och en stor rhododendronbuske står vid dess fot. Trappan byggdes 1951, så rhododendronbusken kan mycket väl härröra från den tiden. Torpet har rabatter runt alla fyra väggar. I en kulturmiljöutredning från 2011, kallas trädgården för en liten botanisk trädgård. Den består av stenläggning, några växtbäddar med stenkant och en igenvuxen springbrunn eller upphöjd, rund bädd. Många av växterna runt torpet och i trädgården är så kallade ”torpväxter” eller ”kulturarvsväxter”. Den lilla botaniska trädgården är nu både över- och igenvuxen, och en del av de odlade växterna har smitit ut i stenläggningen utanför växtbäddarna. Växtbäddarna ser ut att ha innehållit både buskar och låga örter. Där växer bland annat forsythia, hasselört, munkrenfana och en magnifik rönn. Den botaniska trädgården är nog inte så väldigt gammal i sig, kanske 50 år, men möjligheten finns att man har tagit tillvara växtlighet som redan fanns på platsen.

På norra sidan av torpet och trädgården finns en mur och en liten stentrappa ner mot folkparkens centrala del.

I sydöst finns ett gräsområde med små öar av träd. En av öarna utgörs av naverlönn som omger en byst av Hjalmar Branting. Parken avgränsas av en vinklad lindallé.

Dansbanan byggdes ursprungligen 1922 på den plats där Folkets hus står idag, men den flyttades till parkens östra sida 1958. Den har nog inte lämnat några botaniska spår på sin ursprungliga plats. Men där den sedan byggdes upp under namnet Polketten kan växter ha planterats. Det var år 1958. Mellan Polketten och Folkets hus låg tombolan, troligtvis också från 1950-talet. Där Polketten och tombolan låg finns bara en asfaltplatta idag. Där växer kanadensiskt gullris, sannolikt planterad där.

Längst upp i norra änden av parken låg vaktmästarens bostad med jordkällare och garage. Det enda som finns kvar är jordkällaren, ett par öppna gräsytor och gott om växter. I anslutning till den f.d. garageplatsen står ett stort körsbärsträd och ett mycket gammalt äppelträd. Dess enda äpple var förkrympt men såg ut att vara åkerö. Bredvid äppelträdet finns ett stort bestånd av krolliljor och ett ännu större bestånd av storrams. Där växer också kaprifol. Ingenting finns kvar av vare sig bostad eller garage.

I nordöstra delen av området finns det ännu ett skogligt område med stigar. Där står en grov högstubbe av gran som har ett högt naturvärde. Denna del är kraftigt igenvuxen, men här växer vintergröna.

Vid Folkets hus Forum är floran av mer modernt snitt. Bland annat står här ett par ormhasslar, en liten hänglind, berberisbuskar och lågvuxna barrträd som var populära på 70-talet. Vildvin växer märkligt nog utan något att klättra på. På gårdsplanen innanför huset, utanför matsalen, står två majestätiska silverpilar. De är grova, men snabbväxande och behöver inte vara gamla. I den stora rabatten innanför Folkets hus mot parken brer praktlysing ut sig och har trängt ut bergenia, som finns kvar men för en tynande tillvaro. Dessa båda arter skiljer sig från de andra som växer där genom att vara gamla växter, bergenia från 1700-talet och praktlysing är ännu en gammal så kallad torpväxt.

Området berörs inte av några riksintressen som är av betydelse för naturvärden knutna till naturliga eller kulturpåverkade naturmiljöer. Området berörs heller inte av något strandskydd, områdesskydd eller av nyckelbiotoper eller naturvärdesobjekt.

Figur 3. Översiktskarta som visar inventeringsområdets läge i omgivningen.

Områdets naturvärden

Gamla parker bidrar ofta positivt till biologisk mångfald. Dessa miljöer har ofta lång kontinuitet och kan hysa arter och biotopkvaliteter som var vanligare förr. Viktiga biotopkvaliteter är kontinuitet, ålder, förekomst av strukturer och element. Exempel på värdeelement i den här parken är trapporna, blocket nedanför den stora trappan, torpet, den botaniska trädgården med sin stenvägg, variationen av öppna och slutna partier, gamla solbelysta träd, stenväggarna runt torpet och blomrikedomen. Torpet kan erbjuda viktig boplatser för fåglar, fladdermöss och insekter och en blomrik miljö erbjuder föda åt insekter som lever av pollen och nektar.

Inga skyddsvärda träd är inlagda i artportalen. Vid inventeringen hittades heller inga skyddsvärda träd enligt definitionen för sådana. Men det finns ett antal träd som bör sparas av andra anledningar, Den största, grövsta tallen hade veckad bas, platt krona och pansarbark. Enligt årsringarna är den minst 125 år, men inte äldre än 150 år. Flera barrträd i skogspartiet bedöms vara ungefär lika gamla. Det finns också flera grova aspar och enstaka naverlönn. Många av områdets björkar står soligt till vilket gynnar signalarten sotlav. En ovanligt stor och välväxt rönn som står i den lilla botaniska trädgårdens sydöstra hörn är väl värd att bevara, inte minst för fåglarnas skull. Silverpilarna framför Folkets hus är mycket grova med väldigt grov bark vilket gör dem intressanta och värdefulla. En grov högstubbe av gran i norra änden rötas av svamp och bebos av insekter. **Sådana högstubbar är mycket värdefulla att spara och den utgör ett skyddsvärd träd.** Lindallén är inte väldigt gammal, men gammal nog för att ha fått en artrik bark och små håligheter. Den kan ha planterats när entrén byggdes 1951. Allén omfattas av generellt biotopkydd.

Gamla parker och trädgårdar hyser ofta växter av kulturhistoriskt intresse. Växterna har alldeles säkert planterats i omgångar och utgör därför årsringar i parken. Några kan mycket väl ha funnits vid torpet innan folkparken skapades. Många av de arter som listas i rapporten har odlats i Sverige sedan 1700-talet, och den här parkens växthistoria kan eventuellt spåras ända till mitten av 1800-talet. Byggnader

och strukturer har tillkommit under en stor del av 1900-talet och det är inte omöjligt att växter i anslutning till dem har planterats i samband med nybyggnationerna.

Området ligger nära annan parkmiljö och därför finns möjligheter till spridning vilket har betydelse för biologisk mångfald.

Precis väster om entrén står en ensam rödfibbla, en art som har varit populär att odla sedan 1700-talet. Vid stenblocket nedanför den stora trappan står en iögonfallande, stor rhododendron.

Figur 4. Rhododendronbusken vid det stora blocket och foten av den breda trappan.

Signalarter för gamla parker och trädgårdar hittades i sydvästra skogspartiet, vid vaktmästarbostaden, vid torpet och i östra delen av parken. De inkluderar krollilja, storrams kaprifol och vintergröna vid vaktmästarens bostad, penningblad nära Hjalmar Brantings staty, humle och gullris vid torpet. Dessutom hundra som för en tynande tillvaro vid torpets östra vägg och hasselört som med säkerhet har varit odlad i den bädd där den växer, då den har en benägenhet att inte sprida sig. Munkrenfana har med säkerhet spritt sig från en av växtbäddarna.

Invasiva arter

Sedan tidigare fanns det en registrering i artportalen om jätteloka vid jordkällaren. Det noteringen visade sig vara felaktig. På platsen växte sibirisk björnloka som inte är bedömd som invasiv och inte heller är lika aggressivt fototoxisk som jättelokan är.

På ett flertal platser i parken växte kanadensiskt gullris som är bedömd som invasiv enligt artdatabankens risklista. Blomsterlupin växte vid torpet. Lupinen är inte utbredd, men det kanadensiska gullriset brer sig på bekostnad av andra arter. De har båda varit populära trädgårdsväxter.

Fynd av naturvårdsarter

Under inventeringen hittades flera naturvårdsarter. På artportalen finns ett par äldre artfynd från omgivningen. Igelkott (NT) har observerats mycket nära. De har stora revir så parken kan mycket väl ingå i det. Äkta johannesört och gråfibbla växer i stenläggningen och ängsviol utanför. De är signalarter eller typiska arter. Gökärt som är en typisk art fanns väl spridd i parken. Arten är typisk för trädklädd betesmark, en miljö som är lite svår att se framför sig nu när det är så igenvuxet där den växer. Men det är ändå lätt att föreställa sig att det var öppet och betat när torpet låg där i ensamt majestät, och att en slags hävd fortsatte där även under folkparkstiden eftersom parken sköttes.

Fynd av kulturvärdesarter

Krollilja och bergenia infördes till Sverige redan i mitten av 1600-talet, men på den tiden odlades prydnadsväxter främst hos dem som hade råd att odla växter som inte gick att äta. Från mitten av 1800-talet odlades prydnadsväxter även hos allmogen. Växter som var vanliga att plantera från den tiden fram till ungefär andra världskriget, kallas idag för torpväxter eller kulturarvsväxter. I parken finns det många sådana. Flera av dem består av gamla och utbredda bestånd. Krolliljebeståndet vid vaktmästarhuset är stort och gammalt, likaså jätteramsbeståndet. Andra kan vara lika gamla men för en mer tynande tillvaro. Till exempel pionen vid torpet och det kaukasiska fetbladet i samma rabatt. De har svårt att hävda sig mot inträngande ogräs. Penningbladet i gräsmattan nära Hjalmar Brantingstatyn har också svårt att hävda sig. Ormbunken träjon som var populär vid torp trängs inte ut så lätt, inte bolltistel framför torpet heller. Hasselörten är märkvärdig för att den finns kvar så länge, men inte sprider sig. Rödfibblan vid entrén kanske inte var helt ensam även om bara en noterades, gräsmattan var nyklippt vid besöket. I artlistan kallas torpväxterna eller kulturarvsväxterna för signalart Kulturarv.

Flera av växterna i den nyare delen av parken har också en gammal historia, men har varit omtyckta även senare i trädgårdshistorien. Bergenian lever en tynande tillvaro under praktlysingen. De är båda torp- eller kulturarvsväxter från början. Berberis och ormhassel har funnits i gamla trädgårdar men blivit populära igen långt senare, på 1970-talet. De kan alla ha funnits på platsen tidigare och ha fått stå kvar när Folkets hus byggdes. Eller så har de funnits länge på platsen och införlivats med resten när den moderna delen planterades. Ölandstok är ständigt populär. Barrväxter karakteriserar 1970-talet.

Oavsett vilket, så är denna del av trädgården med sina växter också en årsring i parkens historia.

Tabell 1. Naturvårdsarter som påträffades i området. Rödlistade arter: med förkortningar enligt rödlistan 2020, signalarter: arter som är utpekade som signalarter enligt Skogsstyrelsen (SKS), ängs- och betesmarksinventeringen (ÄoB) eller som indikatorer på gamla trädgårdar (Signalart Kulturarv), skyddade arter: arter som är skyddade enligt Artskyddsförordningen, typiska arter: arter som är lämpliga indikatorer på en Natura 2000-naturtyps bevarandestatus.

Artnamn	Rödlista 2020	Signalarter	Skyddade arter	Typiska arter	Kommentar
Kärlväxter					
Bergenia		S			Signalart Kulturarv
Bergklint		S			Signalart Kulturarv
Bolltistel		S			Signalart Kulturarv
Gökärt				T	Typisk art för 9070, trädklädd betesmark
Hasselört		S			Signalart Kulturarv
Hundrova		S			Signalart Kulturarv
Humle		S			Signalart Kulturarv
Kaprifol		S			Signalart Kulturarv
Krollilja		S			Signalart Kulturarv
Löjtnantshjärta		S			Signalart Kulturarv
Munkrenfana		S			Signalart Kulturarv
Smultron		S			Signalart Kulturarv
Storbladig pipranka		S			Signalart Kulturarv
Storrams		S			Signalart Kulturarv och SKS
Syren		S			Signalart Kulturarv
Penningblad		S			Signalart Kulturarv
Pion		S			Signalart Kulturarv
Praktlysing		S			Signalart Kulturarv
Rhododendron		S			Signalart Kulturarv
Rödfibbla		S			Signalart Kulturarv
Vanligt gullris		S			Signalart Kulturarv
Vintergröna		S			Signalart Kulturarv
Äkta johannesört		S			Signalart ÄoB
Lavar					
Sotlav		S			Signalart SKS
Däggdjur					
Igelkott	NT				I närheten. Äldre fynd från Artportalen

Generellt biotopskydd

Det generella biotopskyddet är ett lagligt skydd av vissa typer av småbiotoper i jordbrukslandskapet (7 kap 11 § MB och bilaga 1 förordningen om områdesskydd). Inom området identifierades 1 objekt som omfattas av generellt biotopskydd, en vinklad, ensidig, lång lindallé bestående av 11 vuxna träd. Alléns placering avgör om biotopskydd gäller. Allén ska vara placerad längs en väg eller i ett i övrigt öppet landskap. Även vägar och öppna landskap i bebyggda områden kan göra att allé ingår i biotopskyddet. För karta, se Bilaga 3.

Figur 5. Lindallén är värdefull i och med att den består av så många träd.

Skyddade och fridlysta arter

Trolig förekomst

Igelkott (NT) har observerats mycket nära parken. De har stora revir och det är sannolikt att parken ingår i ett. En artutredning skulle behöva göras innan man kan säga något om artens bevarandestatus.

Många artfynd av fåglar har gjorts i närheten av parken, många av dem rödlistade. Det finns anledning att tro att närheten till parken är viktig. Till exempel kan parken erbjuda lämpliga häckningsmiljöer. En riktad fågelinventering och artutredningar skulle behöva göras innan man kan säga något om deras bevarandestatus i området.

Beskrivning av naturvärdesobjekt

Inom området identifierades 4 naturvärdesobjekt. För kartor över de olika objekten, se Bilaga 1–2. Här nedan beskrivs objekten i text och bild.

Tabell 2. Sammanfattning av objekten och deras naturvärdesklasser.

Objektnummer	Namn	Naturvärdesklass
1	Sydvästra skogen	2
2	Torp med botanisk trädgård	2
3	Vaktmästarbostället	2
4	Folket park	3

1. Sydvästra skogen

Figur 6. Utsnitt av skogspartiet. Sotlav växer på björkarna.

Beskrivning

Blockig blandskog med björk, gran, lärk, lönn, naverlönn och tall. I fältskiktet finns arter såsom blåbär och lingon, berberis, kruståtel, skogsviol och sommargyllen. I bottenskiktet växer kransmossa. Grov tall med marknära hål, veckad bas, platt krona och pansarbark är särskilt intressant. Vid mätning befanns trädet vara mellan 125–150 år gammalt. Skogspartiet innehåller många grova träd och de är alla sannolikt från ungefär när parken anlades. Det finns också gott om efterträdare av alla åldrar. I skogspartiet finns anlagda stigar, block och skyddade rum i grönskan tillsammans med förekomst av död ved, både stående och liggande. Bakom den gamla utomhusteatern, mot skogspartiet, växer kaprifol och ett buskage av ädelsyren. Teatern byggdes 1932 men är riven nu. Ädelsyrenen kan sannolikt vara från samma tid som teatern.

Naturvårds/Kulturarvsarter

Gökärt, kaprifol, sotlav och ädelsyren.

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 2. Bedömningen baseras på ett Påtagligt biotopvärde främst med avseende på variationen av öppna och slutna partier, buskar och träd i olika skikt liksom ålder, kontinuitet, förekomst av strukturer och element som tillgång till död ved samt viss blockighet. Det finns även en stor blomrikedom. Artvärdet klassades som Påtagligt artvärde med avseende på rik förekomst av naturvårdsarter och kulturarvsarter.

Natura 2000-naturtyp

-

Konsekvensbedömning och föreslagen hänsyn

Att helt exploatera objektet skulle innebära en negativ påverkan på platsens naturvärden då variationen i öppenhet, busk- och trädskikt liksom tillgången på olika strukturer och element skulle försvinna. De negativa effekterna kan mildras genom föreslagna hänsynsåtgärder:

- **Låt de grova tallarna och asparna stå kvar.** Fåglar gynnas av grova träd, gärna rötskadade. Hålträd kan också fungera som boträd åt hålhäckande fåglar. Äldre grova lövträd är också värdefulla för både vedlevande insekter och för vedlevande kryptogamer.
- **Gynna igelkotten.** Igelkottar är beroende av gammal bebyggelse- och markanvändningsstruktur med naturliga dungar, buskområden, häckar, stenmurar och gamla byggnader. Det innebär gynnsammare livsmiljö med bättre näringsförhållanden och fler övervintringsplatser. Spara dessa strukturer och förbättra skogspartiet som igelkottshabitat genom lite röjning. Miljön ska inte vara helt igenvuxen men gömställen måste finnas. Området har troligen varit ett mycket bra habitat för igelkottar innan det tilläts växa igen.

2. Torp med liten botanisk trädgård

Figur 7. Torpets norra långsida och västra kortsida.

Figur 8. Del av trädgården, vy från torpets östra sida. De övervuxna rabatterna syns som upphöjningar som sträcker sig bortåt i bild.

Beskrivning

Torpet ligger på en höjd och är troligtvis byggt i mitten av 1800-talet. En bred trappa byggd 1951 går upp till torpet och en liten botanisk trädgård bestående av stenläggning, några växtbäddar med stenkant samt en igenvuxen rund springbrunn (se figur 8). På andra sidan av torpet finns en mur ner mot folkparkens centrala del. I rabatterna längs med torpets väggar finns några kvarstående arter. Humle och stor pipranka växer på norra långsidan. Vid östra kortväggen växer löjtnantshjärta, hundrova och träjon. På södra sidan, till vänster om ytterdörren hittar man bolltistel och äkta kaprifol. På västra kortsidan för pion och kaukasiskt fetblad en tynande tillvaro bland utbredd ogräs. Vanligt gullris och renfana har smitit ut från rabatterna. Nyponrosor av olika arter tillhör också torpväxterna.

Den lilla botaniska trädgården är nu både över- och igenvuxen, och en del av de odlade växterna har smitit ut i stenläggningen utanför växtbäddarna. Växtbäddarna ser ut att ha innehållit både buskar och låga örter. Där växer bland annat forsythia, hasselört, munkrenfana, jättedaggkåpa och smultron. Träd omgärdar den lilla trädgården, bland annat en magnifik, flerstammig rönna (se värdeelement). I själva stenläggningen växer smultron, renfana, munkrenfana och gråfibbla. Den botaniska trädgården är nog inte så väldigt gammal i sig, kanske 50 år, men möjligheten finns att man har tagit tillvara på växtlighet som redan fanns på platsen.

Artena lupin och kanadensiskt gullris finns också på olika ställen runt torpet, och det är möjligt att de har varit planterade. De betraktas nu som invasiva och finns upptagna på ArtDatabankens risklista.

Naturvårds/Kulturarvsarter

Bolltistel, hasselört, hundrova, humle, kaukasiskt fetblad, löjtnantshjärta, munkrenfana, pion, smultron, storbladig pipranka, träjon, vanligt gullris, äkta kaprifol.

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 2. Bedömningen baseras på Påtagligt biotopvärde, då ett gammalt torp med trädgård erbjuder gott om små skrymslen och vrår, rabatter och stenläggning erbjuder varierande underlag och ljus. Det finns även en blomrikedom som är en viktig biotopkvalitet. Torpet är i sig själv ett värdeelement, stenmurarna med. Artvärdet blir Påtagligt på grund av att flera mycket gamla trädgårdsväxter, kulturarvsväxter, finns här.

Natura 2000-naturtyp

-

Konsekvensbedömning och föreslagen hänsyn

Att helt exploatera objektet skulle innebära en negativ påverkan på platsens naturvärden då tillgången på olika värdefulla strukturer och element skulle försvinna. Helst ska alla strukturer finnas kvar. De negativa effekterna kan mildras genom föreslagna hänsynsåtgärder:

- **Låt torpet stå kvar.** Fladdermöss, fåglar och insekter gynnas av gammal bebyggelse.
- **Rensa rabatterna.** Låt torpets rabatter vara kvar. Flera av kulturväxterna för en tynande tillvaro eftersom de håller på att trängas ut av ogräs. De behöver få ljus och utrymme.
- **Behåll murarna.** De erbjuder skrymslen för flera organismgrupper..
- **Gynna pollinatörerna.** Blomrikedomen är avsevärd. Ta vara på kulturväxterna, se till att mångfalden bibehålls. Tänk på att blomrikedomen omfattar även buskar och träd.
- **Spara bärande träd och buskar.** Träd som till exempel den stora rönnan och buskar som nyponbuskar ger småfåglarna mat på vintern.

- **Gynna igelkotten.** Igelkottar är beroende av gammal bebyggelse- och markanvändningsstruktur med naturliga dungar, buskområden, häckar, stenvägar och gamla byggnader. Det innebär gynnsammare livsmiljö med bättre näringsförhållanden och fler övervintringsplatser. Spara dessa strukturer och förbättra träd- och buskstrukturen runt torp och trädgård som igelkottshabitat genom lite röjning. Gömställen måste finnas.

3. Vaktmästarbostället

Figur 9. Storrams och krollilja

Beskrivning

Längst upp i norra änden av parken låg vaktmästarens bostad med jordkällare och garage. Det enda som finns kvar är jordkällaren, ett förvildat skogsparti, ett par öppna gräsytor och gott om växter. I anslutning till den f.d. garageplatsen står ett mycket gammalt äppelträd. Dess enda äpple var förkrympt men såg ut att vara åkerö. Bredvid äppelträdet finns ett stort bestånd av krolliljor bestående av gamla, stora plantor och ett ännu större bestånd av storrams. Krolliljorna är stora och många, vilket tyder på att det är ett gammalt bestånd. Lite bergklint växer också i närheten, och en hel del kaprifol. Ingenting finns kvar av vare sig bostad eller garage. På jordkällaren växer en spirea som skulle kunna vara klasespirea.

Naturvårds/Kulturarvsarter

Bergklint, kaprifol, krollilja, klasespirea, storrams, vintergröna och äpple

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 2. Bedömningen baseras på ett Påtagligt biotopvärde främst med avseende på de stora variationerna i ljustillgång och exponering samt tillgång till död ved. Artvärdet bedöms vara Påtagligt på grund av riklig förekomst av kulturarvsväxter.

Natura 2000-naturtyp

-

Konsekvensbedömning och föreslagen hänsyn

Att helt exploatera objektet skulle innebära en negativ påverkan på platsens naturvärden då variationen i öppenhet, busk- och trädskikt liksom tillgången på olika strukturer och element skulle försvinna. De negativa effekterna kan mildras genom föreslagna hänsynsåtgärder:

- **Gynna lundfloran.** Se till att tillräckligt mycket skugga finns kvar för att skydda storrams och krollilja. De vill ha mosaikartat ljus. Plantera ingen lönn nära krolliljorna. De skuggar för mycket och patogener som är skadliga för krolliljor övervintrar i deras fällda blad.
- **Skydda äppelträdet.** Fåglar gynnas av gamla träd, gärna rötskadade. Hålträd kan också fungera som boträd åt hålhäckande fåglar. Äldre lövträd är också värdefulla för både vedlevande insekter och för vedlevande kryptogamer. Ta ympris från äppelträdet så att det får leva vidare, frukten är utmärkt och påminner om Åkerö.
- **Gynna igelkotten.** Igelkottar är beroende av gammal bebyggelse- och markanvändningsstruktur med naturliga dungar, buskområden, häckar, stenmurar och gamla byggnader. Det innebär gynnsammare livsmiljö med bättre näringsförhållanden och fler övervintringsplatser. Spara dessa strukturer och förbättra skogspartiet som igelkottshabitat genom lite röjning. Miljön ska inte vara helt igenvuxen men gömställen måste finnas. Området har troligen varit ett mycket bra habitat för igelkottar innan det tilläts växa igen.
- **Låt granstubben stå kvar och brytas ner.** Den gynnar insekter, fåglar och svampar.

4. Folkets park

Figur 10. Utsikt från Folkets hus mot silverpilarna i bakgrunden och en buskagerabatt i förgrunden med bland annat ölandstok. Ölandstoken är en värdefull sensommarbuske för pollinerare. Notera de olika nivåerna av växtlighet.

Beskrivning

Park från tidigt 1900-tal och soldattorp från mitten av 1800-talet. Parken har rumsindelning skapad av träd och buskar. De äldsta träden är runt 125–150 år gamla, precis som själva parken. I parken finns murar, en stor artrikedom med många gamla kulturväxter och en hel del nyare planteringar som ändå har ett värde p.g.a. årsringar och blomrikedom. I parken finns även en lång lindallé.

Naturvårds/Kulturarvsarter

Bergenia, klasespirea, penningblad, praktlysing och ölandstok.

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Bedömningen baseras på ett visst biotopvärde med avseende på den stora blomrikedomen, förekomst av strukturer som de gröna rummen vilka ger variation av öppna och slutna partier; och värdeelement som torpet, murar och grova block. Parken är inte väldigt gammal, vilket drar ner bedömningen något eftersom väldigt gamla träd saknas men de äldsta träden i parken är precis på gränsen till att bli naturvärdesträd och en grov högstubbe finns. Förhållandet till omgivande landskap har dock särskild betydelse. Närheten till annan park skapar möjlighet till spridning och är gynnsamt för den biologiska mångfalden. Artvärdet klassades som Påtagligt artvärde med avseende på rik förekomst av naturvårdsarter och kulturarvsarter.

Natura 2000-naturtyp

-

Konsekvensbedömning och föreslagen hänsyn

Att helt exploatera objektet skulle innebära en negativ påverkan på platsens naturvärden då tillgången på olika värdefulla strukturer och element skulle försvinna. Helst ska alla strukturer finnas kvar. De negativa effekterna kan mildras genom föreslagna hänsynsåtgärder:

- **Gynna pollinatörerna.** Blomrikedomen är avsevärd. Ta vara på kulturväxterna, se till att mångfalden bibehålls. Tänk på att blomrikedomen omfattar även buskar och träd.
- **Spara bärande träd och buskar.** Träd som till exempel den stora rönnen och buskar som nyponbuskar ger småfåglarna mat på vintern.
- **Gynna igelkotten.** Igelkottar är beroende av gammal bebyggelse- och markanvändningsstruktur med naturliga dungar, buskområden, häckar, stenmurar och gamla byggnader. Det innebär gynnsammare livsmiljö med bättre näringsförhållanden och fler övervintringsplatser. Spara dessa strukturer och förbättra träd- och buskstrukturen runt torp och trädgård som igelkottshabitat genom lite röjning. Miljön ska inte vara helt igenvuxen men gömställen måste finnas. Området har troligen varit ett mycket bra habitat för igelkottar innan det tilläts växa igen.

•

Värdeelement

Nedan beskrivs, med tillhörande foto, de värdeelement som utpekats vid inventeringen. Värdeelement är mindre naturobjekt som är särskilt värdefulla för områdets biologiska mångfald, som t.ex. stenrösen, värdefulla träd, hällmark eller annat. Objekten är inritade med en punkt i kartan, se bilaga 3. Observera att de värdeelement som har pekats ut är de som särskiljer sig i biotopen.

De objekt som pekas ut i den här inventeringen är en reslig tall, en väldigt stor rhododendron vid ett stenblock, en bukettrönn, ett mycket gammalt äppelträd och en högstubbe av gran.

1. Grov tall med skador, 185 cm i omkrets, veckad bas och marknära hål.

2. Mycket stor Rhododendron. Bör fortsätta att stå skuggat.

3. Ovanligt stor rönn med flera stammar i den lilla botaniska trädgården.

4. Ett väldigt gammalt, förkrympt äppelträd.

5. Högstubbe av gran.

Källor

Litteratur

- ArtDatabanken 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Holmgren, A. 2008. Lack of light a possible threat to an historical Linnaean population of *Lilium martagon*. Uppsala universitet
- Jansson, E., Bengtsson, R., Emanuelsson, U, Hammer, M., Gyllin, M. Williams, L-E. & Wirén, M. 2002: Trädgårdar och parker I odlingslandskapet. Jordbruksverket.
- Jordbruksverket 2017. Ängs- och betesmarksinventeringen – Metodik för inventering från och med 2016. Jordbruksverket, Rapport 2017:9.
- Nitare, J. 2000. Signalarter – Indikatorer på skyddsvärd skog. Jönköping, Skogsstyrelsens förlag.
- Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsen.
- Riksantikvarieämbetet 2016. Biotopskyddets tillämpning, lagtolken.
- SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Svensk standard SS 199000:2014.
- SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000. Teknisk rapport SIS-TR 199001.
- Sköld, J., Svensson, C. Syrener i ruiner, Kurser om ett kulturarv i grunden.2008 Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen Rapport 2008:35
- Strand, M., Aronsson, M. & Svensson, M. 2018. Klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige – ArtDatabankens risklista. ArtDatabanken Rapporterar 21. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Databaser

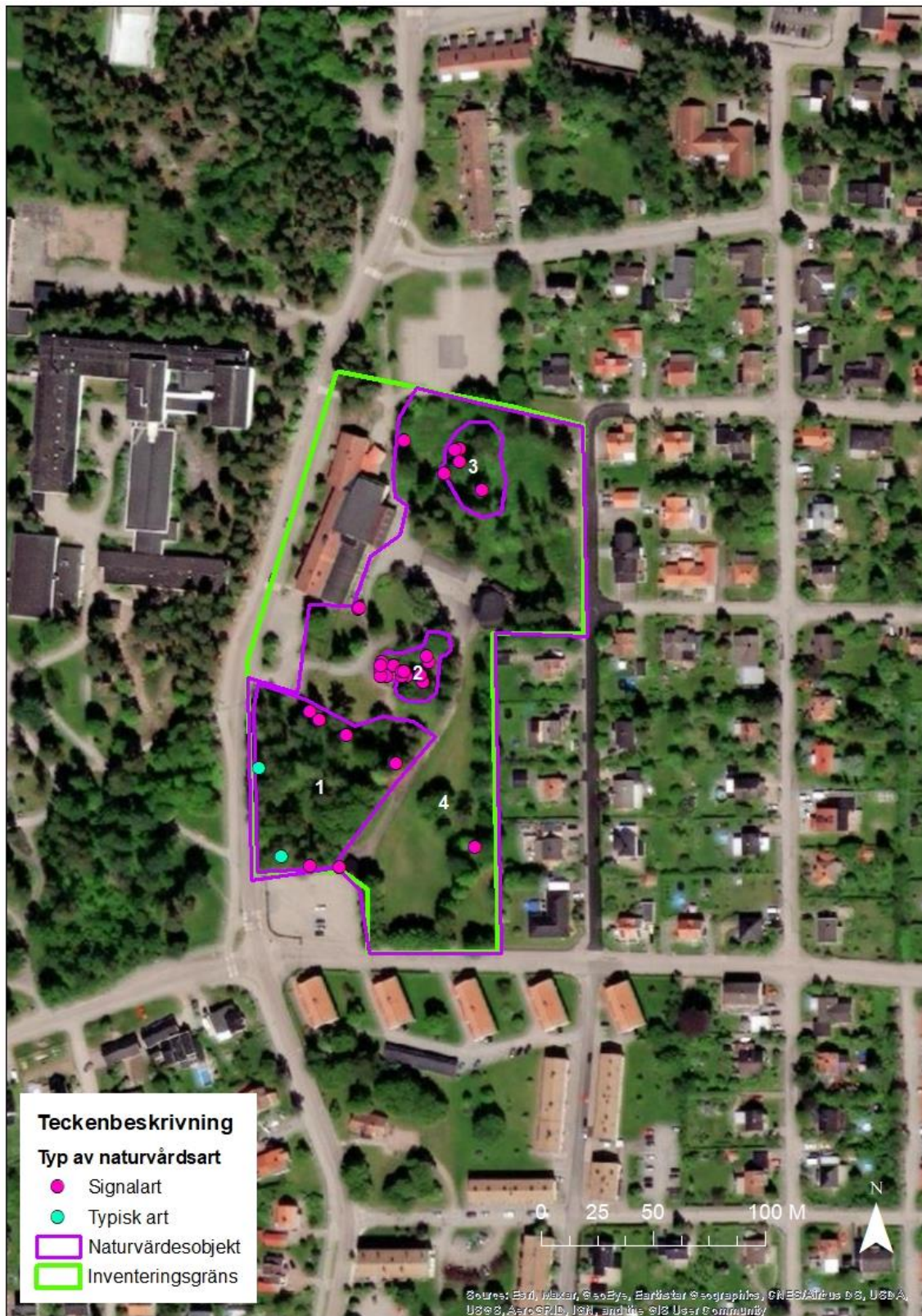
- ArtDatabanken. Uttag ur Artportalen och Obsdatabasen (2021-08-30)
- ArtDatabanken. www.artfakta.artdatabanken.se (2021-09-23)
- Artskyddsförordning (SFS 2007:845). [http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Naturvard/ Biologisk-mangfald/Artskydd/Fridlysning/Fridlysta-arter/](http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Naturvard/Biologisk-mangfald/Artskydd/Fridlysning/Fridlysta-arter/)
- Naturvårdsverket. Skyddad natur. <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/> (2021-08-30)
- Skogsstyrelsen. Skogens Pärlor. <http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor/> (2021-08-30)

Bilaga 1. Karta över naturvärdesobjekt

Figur 1. Kartbild över inventeringsområdet med avgränsade naturvärdesobjekt färglagda efter bedömt naturvärde enligt klassningen i SIS-standard. 1= Högsta, 2= Högt, 3= Påtagligt, 4=Visst.

Bilaga 2. Karta över artfynd

Figur 1. Kartbild över områdets naturvårdesobjekt med numrering enligt samma ordning som i områdesbeskrivningen. Här syns även fynden av naturvårdsarter som gjordes under inventeringen kategoriserade efter typ av naturvårdsart.

Bilaga 3. Karta över generella biotopskydd och värdeelement

Figur 1. Kartbild över områdets naturvärdesobjekt med numrering enligt samma ordning som i områdesbeskrivningen. Här syns även fynden av generella biotopskydd och värdeelement som gjordes under inventeringen.